

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000584

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 22-01-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Старцев Дмитро Андрійович
2. Dmytro Startsev

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1727-481X

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 025

Назва наукової спеціальності: Музичне мистецтво

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії за спеціальністю 025 - Музичне мистецтво

Дата захисту: 26-01-2024

Спеціальність за освітою: Музичне мистецтво

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3321

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.41

Тема дисертації:

1. Авторські графічні знаки в фортепіанних та камерно ансамблевих нотних текстах Йоганнеса Брамса
2. Author's graphic signs in the piano and chamber scores by Johannes Brahms

Реферат:

1. Дисертацію присвячено дослідженню з семіотичних позицій нотного тексту в науково методологічному та аналітичному аспектах. Мета дослідження полягає у розкритті на підґрунті наукових положень загальної і музичної семіотики механізму знакового функціонування в нотних текстах Й. Брамса. Об'єктом дисертації є нотний текст як семіотична система; її предметом – система графічних знаків в нотних текстах Й. Брамса. В роботі використані семіотичний, історичний, системний, структурно композиційний та виконавський методи аналізу. Апробація семіотичного аспекту аналізу графічних знаків здійснюється на матеріалі фортепіанних та камерно ансамблевих творів Й. Брамса. У Розділі 1 – «Семіотичні аспекти вивчення нотного

тексту» – розглянуто наукові теорії (К. Agawu, R. Barthes, N. Cook, C. Dahlhaus, J. Grier, R. Ingarden, E. Krenek, J. Molino, R. Monelle, J. J. Nattiez, M. Reybrouck, E. Tarasti, L. Treitler, Th. Turino, В. Москаленко, О. Самойленко, С. Шип), що дозволило сформуванню фундаменту знань, необхідний для досягнення знакової сутності нотного тексту та розглянути специфіку її відбиття Й. Брамсом. Зазначено, що семіотичне вивчення нотного тексту спрямовано на розробку методів розуміння синтаксичної структури композицій, створення єдиного мовного контексту для їх інтерпретації та аналізу, а також для кращого осмислення способів фіксації авторських ідей. Виявлено, що проблема нотного тексту пов'язана з визначенням форм існування музичного твору та місця графічної форми запису в сфері креативних і перцептивних процесів. Зроблено висновок про правомірність розгляду музичної діяльності в усіх її проявах з позицій сукупності притаманних їй знакових систем. Дані спостереження актуалізують вивчення нотного тексту як окремої знакової системи. Осмислюються контекстуальні фактори та їх вплив на інтерпретування знаків. Контекст розуміється як такий, що надає важливі уточнення, котрі доповнюють розуміння зв'язку між знаком та об'єктами – без урахування контексту частина значень є недоступною. У Розділі 2 – «Семіотичний потенціал фортепіанних нотних текстів Й. Брамса» – представлено аналіз графічних знаків у Сонаті ор. 5, Варіаціях на тему Р. Шумана ор. 9, мініатюрах ор. 117 та ор. 118. Вибір даного матеріалу обґрунтований характерними рисами особистості композитора та обставинами його діяльності. Зроблено висновок про багатогранну і ретельну роботу Й. Брамса з письмовою формою відбиття авторської думки на підґрунті одержаної з наукових джерел інформації (G. Bozarth, H. Drinker, L. Erb, H. Gál, K. Geiringer, P. Holmes, B. Jacobson, M. Kalbeck, I. Keys, P. Latham, M. Lee, M. MacDonald, M. Musgrave, B. Niemann, R. Pascall), яка містить: свідчення дослідників про пристрасть митця до наукової та художньої літератури; складання збірки різноманітних цитат як скарбниці співзвучних майстру ідей та думок; його дослідницьку та редакторську практики; колекціонування рукописів та випадки з їх переписом чи реставруванням; факти виставляння ним всіляких правок та виправлень у різних виданнях. Звідси – його схильність до якомога точної та детальної фіксації через систему знаків та їх комбінацій результату свого творчого процесу, що складає необхідні умови для адекватного розуміння реципієнтом сенсу музичного твору. Свідчення про плідну працю композитора з видавництвами, вивчення кореспонденції з коректорами та редакторами нотних текстів (S. Avins, G. Bozart, R. Pascall) доводять автентичність їх перших видань. Виникла тим самим можливість спілкування із достотним словом майстра гарантувало наукову коректність зроблених у дисертації аналітичних спостережень щодо семіотичних властивостей нотних текстів Й. Брамса. Розділ 3 – «Функції графічних знаків в умовах партитурної нотації» – на матеріалі Фортепіанного квінтету ор. 34, Тріо ор. 114 і Сонати для кларнета і фортепіано ор. 120 №2 розкрито значення графічних знаків для вірного прочитання нотного тексту, відзначеного притаманною Й. Брамсу «технікою розвивальної варіації» (W. Frisch, N. Grimes, A. Schoenberg) та гештальт принципу. Виявлено, що графічні знаки слугують головним чинником візуалізації подій тематичного процесу, який здійснюється за рахунок варіювання окремих мотивів, внаслідок чого виникає перманентне експонування їх нових варіантів. Відзначений хід музичних подій охоплює всі шари ансамблевої фактури, що приводить до її тематизації та викликає необхідність диференціювання графічних знаків у відповідності до рядків партитури. Встановлено незалежність графічних знаків від специфіки інструментів, чим підкреслюється їх первинна спрямованість на розкриття композиційного сенсу камерно ансамблевого твору.

2. The dissertation is devoted to studying the musical text from the semiotic perspective in scientific, methodological, and analytical aspects. The research aims to analyze the signs process in J. Brahms' musical scores based on general and musical semiotics. The object of the dissertation is the music text as a semiotic system; its subject is the system of graphic signs in the music texts of J. Brahms. The research employed various methods of analysis, including semiotics, historical research, systemic analysis, structural analysis, compositional analysis, and performance analysis. The obtained results are scientifically novel in that they represent a significant milestone. For the first time, a comprehensive understanding of the musical text as an independent sign system has been generalized, utilizing the provisions of semiotics and musicology. Additionally, the individuality of J. Brahms' musical texts as a factor of his author's style has been proven. The functions of graphic signs have also been determined, mainly in representing the compositional process and performance realization. In Chapter 1–

“Semiotic aspects of studying the musical notation” – the scientific theories (K. Agawu, R. Barthes, N. Cook, C. Dahlhaus, J. Grier, R. Ingarden, E. Krenek, J. Molino, R. Monelle, J. Nattiez, M. Reybrouck, E. Tarasti, L. Treitler, Th. Turino, V. Moskalenko, O. Samoilenko, S. Shyp), which allowed the creation of the basis of knowledge necessary to comprehend the scores’ sign essence and consider the specifics of its reflection by J. Brahms. It is important to note that studying scores through semiotics aims to develop methods for understanding the syntactic structure of compositions, creating a cohesive linguistic context for their interpretation and analysis, and providing better insight into the author’s ideas. How we define musical compositions and the role of written notation in the creative and perceptual processes links to the issue of music notation. Therefore, examining all aspects of musical activity concerning the various sign systems involved is essential. Chapter 2 – “Semiotic Potential of J. Brahms’ Piano Scores” – analyzes graphic signs in the Sonata Op. 5, Variations on a Theme by R. Schumann Op. 9, Intermezzo Op. 117 and Piano Works Op. 118. The choice of this material is justified by the characteristic features of the composer’s personality and the circumstances of his work. Drawing from a wealth of scientific sources we can confidently conclude that J. Brahms was a meticulous and scholarly composer with a deep passion for research and literature. This is evidenced by his extensive quotation collection, careful editorial practices, efforts to collect and restore manuscripts, and his numerous corrections and revisions to various editions. In short, Brahms was highly dedicated to accurately reflecting the author’s thoughts through his written work. Hence, his tendency to write the result of his creative process as accurately and in detail as possible through a system of signs and their combinations. This constitutes the necessary conditions for the recipient to understand the meaning of a musical work adequately. In Chapter 3, titled “Functions of Graphic Symbols in Chamber Scores,” the Piano Quintet Op. 34, Trio Op. 114, and Sonata for Clarinet and Piano Op. 120 No. 2 scores demonstrate the crucial role of graphic symbols in accurately interpreting written text. Graphic signs represent the “Technique of developmental variation” (W. Frisch, N. Grimes, A. Schoenberg) and the Gestalt principle intrinsic to J. Brahms’ style. Moreover, research has revealed that graphic signs are crucial in visualizing the thematic process. Using varying motifs creates the production of new units. The musical notation serves as a sign system for writing, storing, and translating the creative output of its author. Paradigmatic and syntagmatic relationships within the sign’s functioning lay the foundation for further exploration of the meta-language of musical notation. Furthermore, it allows for a more in-depth understanding of the concepts of context and grammar within the musical text system. Upon examining Brahms’ music texts, it has been discovered that the master did not feel the need to create or borrow symbols from realms outside of music. Instead, he entirely relied on the universality of note graphics. Functionally, the texts contain two layers of musical expression – performance and compositional. Even in Brahms’ early works, active thematic work related to the variation principle was present.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Старцев Д. Графічні знаки в нотних текстах Йоганнеса Брамса. Київське музикознавство: Культурологія та мистецтво: зб. ст. 2019. №59. С. 3-14.
- Старцев Д. Нотний текст в аспекті семіотичної теорії Чарльза Морріса. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. ст. Харків, ХНУМ імені І. П. Котляревського. 2020. №56. С. 200-212.

- Старцев Д. Графічна репрезентація прийомів композиторської техніки Й. Брамса у Фортепіанному квінтеті f moll op. 34. Аспекти історичного музикознавства: зб. наук. ст. Харків, ХНУМ імені І. П. Котляревського. 2021. С. 106-124.
- Startsev D. Musical Notation as a Semiotic Object. European Journal of Arts. (4). 2021. p. 112-117.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іванова Ірина Леонідівна
2. Iryna Ivanova

Кваліфікація: к.мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4706-228X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шип Сергій Васильович
2. Sergiy Shyp

Кваліфікація: д.мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2569-4240

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний заклад "Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"

Код за ЄДРПОУ: 02125473

Місцезнаходження: вул. Старопортофранківська, буд. 26, Одеса, 65020, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравченко Анастасія Ігорівна

2. Anastasiia Kravchenko

Кваліфікація: д. мист., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6706-7937

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214142

Місцезнаходження: вул. Лаврська 9, корп.15, Київ, 01015, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Седюк Ігор Олегович

2. Ihor Sediuk

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4038-5211

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Савченко Ганна Сергіївна

2. Hanna Savchenko

Кваліфікація: к.мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9845-0450

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Ніколаєвська Юлія Вікторівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Ніколаєвська Юлія Вікторівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Поліна Кордовська

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна